

Asia: Pieksänjärvi, kuhan poikkeava pyyntimitta (34 cm) ajalle 1.1.2026-31.12.2028 (POSELY/2312/2025)

Pohjois-Savon ELY-keskus
kirjaamo.pohjois-savo@ely-keskus.fi

Lausunto

1 Johdanto

Pieksänjärvi-Vangasjärvi osakaskunta (593-876-15-5) ja Rusalan osakaskunta (593-876-1-4) hakevat yhdessä kuhalle kalastuslain (379/2015) 57 §:n mukaista poikkeavaa pyyntimittaa (34 cm) Pieksänjärvelle ajalle 1.1.2026-31.12.2028. Perusteluina poikkeamishakemukselle hakijat käyttävät havaintoja ylitiheästä kuhakannasta ja pienistä (30 cm) kutukypsistä kuhista. Pieksänjärven kalataloustarkkailuissa 2012–2024 on havaittu kuhan ja lahnan yksikkösaaliiden ja biomassaosuuksien nousseen ja muiden lajien laskeneen. Lisäksi järvellä pidetyistä hoitokalastusryksistä on keväällä 2024 ja 2025 tavattu hyvin runsaasti alamittaisia kuhia. Hakijoiden mukaan em. seikat viittaisivat ylitiheään ja ”kääpiöityneeseen” kuhakantaan. Lisäksi runsas kuhien määrä rysissä vähentää lahnojen menemistä rysään, ja kuhien vapauttaminen hankaloittaa hoitokalastusta. Hakijoiden tavoitteena on kuhan alamittaa alentamalla parantaa kuhakannan oletettavasti heikentynyttä tilaa, tehostaa lahnan poistopyyntiä rysillä, sekä vapauttaa muille kalalajeille (ahven ja särki) elintilaa.

2 Lausunto

Pieksänjärvi (14.793.1.001) on 2098 ha suuruinen matala (keskisyvyys 2,07 m ja suurin syvyys 14 m) humusjärvi Kymijoen päävesistössä. Pääosa järven valuma-alueesta on metsää ja viljelysmaiden osuus on vain 2,5 % (Palomäki ym. 2021). Vuosittainen hakkuuala on ollut noin 0,5-1 % kokonaismetsäalasta vuosina 2013-2017. Vuoden 2019 tilaluokittelun perusteella Pieksänjärven ekologinen tila on hyvä (fys.-kem. tila hyvä ja biologinen tila tyydyttävä). Järven veden laatu on heikentynyt selvästi 2000-luvulla ja nykyisin järvi on selvästi rehevä: touko-syyskuun kokonaisfosforipitoisuus pintavedessä 15–40 µg/l ja vastaava klorofylli-a -pitoisuus 5–33 µg/l. Väriluku on yli kaksinkertaistunut (40 -> 100 mg Pt/l) ja näkösyvyys pudonnut n. puoleen (3 m -> 1,5 m). Pistekuormitus (yhdyskuntien jätevedet), sisäinen kuormitus tai muu rehevöityminen ovat tärkeimmät Pieksänjärveen kohdistuvat ympäristöpaineet. Pieksämäen jätevedenpuhdistamon jätevesien vaikutusta vedenlaatuun seurataan kaupungin velvoitetarkkailuna. Kunnostustoimenpitein (syvänteen hapetus, hoitokalastus) järven tilan heikkeneminen on saatu toistaiseksi pysäytettyä ja osin parannettua. Pieksänjärven vedenkorkeutta säännöstellään välillä +118,77 - 119,42 luusuassa olevan padon avulla (Alaja & Leppänen 2020). Pato on samalla myös vaelluseste Koskeloveteen laskevalla reitillä Haapakosken voimalaitospadon lisäksi. Kalatietä tai pohjapatoa on suunniteltu Pieksäjärven luusuaan. Valuma-alueen virtavesillä on nykyisellään vain vähäistä kalataloudellista merkitystä. Pieksänjärven kalastoa on seurattu em. jätevedenpuhdistamon tarkkailuvelvoitteen perusteella standardinmukaisin verkkokoekalastuksin ainakin vuosina 2008–2024 ja kalastustiedustelun avulla 2018 (Alaja & Leppänen 2020 ja koekalastusrekisteri). Näiden perusteella järvessä esiintyvät ainakin ahven, hauki, kiiski, kuha, lahna, made, salakka, särki ja muikku, sekä istutettuina siika ja taimen. Koekalastusten kokonaisuusyksikkösaalis on painon perusteella Kyyvesi-Pieksämäki kalatalousalueen järvien suurimpia ja lukumäärän perusteella

selvästi suurin. Järvi ei kuitenkaan ole särkikalavaltainen, sillä särkikalajien biomassaosuus on alle 50 % ja petokalajien lähes 40 %. Erityisesti lukumääräistä saalista nostaa pienten ahventen suuri määrä ja ahvenen poikastuotanto vaikuttaa vahvalta. Koekalastusten perusteella järvessä on runsaasti pientä ahventa ja särkeä, mutta vähän välikoon (10–20 cm) yksilöitä. Lahnaa esiintyy kaikkia kokoluokkia. Kuhakanta on vahvistunut 2000-luvulla voimakkaasti. Kuhaistutuksia Pieksänjärveen ei ole viime vuosina tehty, eikä niille nähdä tarvetta hyvän luontaisen poikastuotannon ja vahvan kuhakannan takia. Vuoden 2018 kalastustiedustelun perusteella tärkeimmät saalisajit Pieksänjärvessä olivat kuha, hauki, lahna ja ahven ja niiden vuotuinen vapaa-ajankalastuksen saalis oli yhteensä hieman yli 80 kg/talous. Yleisin pyyntitapa pyydyks-/kalastusvuorokausina mitattuna oli katiskapyynti, seuraavaksi uistin- ja verkkokalastus ja vähemmässä määrin onki/pilkki. Pieksänjärven kalastusta on rajoitettu kieltämällä 29–49 mm verkkojen käyttö talvipyyntissä. Hoitokalastusta Pieksänjärvellä on tehty jo vuodesta 1993 alkaen ja tehokkain jakso oli 1993–2000, jolloin järvestä poistettiin lähinnä lahnaa ja särkeä yhteensä n. 180 kg/ha (Tarkiainen 2014). Tällä saatiin järven sisäistä ravinnekuormitusta ja siten veden fosforipitoisuutta pienennettyä, sekä näkösyvyyttä parannettua. Tämän jälkeen ylläpitävää hoitokalastusta (ka. 16 kg/ha/vuosi, 2012–2017) on jatkettu useimpina vuosina ja tarkoitus on jatkaa lähitulevaisuudessa (Alaja & Leppänen 2020).

Pieksänjärvellä ei ole selvitetty kuhan kasvunopeutta. Kasvuaineisto olisi ehdottoman tarpeen, jos halutaan tietää kuhakannan mahdollinen hidaskasvuisuus. Havainnot pienikokoisista ("30 cm pituudesta lähtien") kutukypsistä kuhista eivät hidaskasvuisuuden havaitsemisen riitä, koska kuhalla on paljon vaihtelua sukukypsyysskoossa, eikä kattavaa sukukypsyysskoon selvitystä Pieksänjärveltä ole tehty. Järveltä on kuitenkin olemassa standardinmukainen verkkokoekalastusaineisto vuosilta 2012, 2015, 2018, 2021 ja 2024, jonka perusteella suuntaa-antavia päätelmiä kuhan kasvunopeudesta voidaan tehdä. Verkkokoekalastusten pituusjakaumien perusteella Pieksänjärven kuha ei näyttäisi olevan hidaskasvuinen – alamitan täyttäviä kuhia on pituusjakaumissa melko paljon ja n. 60 cm kuhiakin on koekalastuksissa saatu muutamia (kuva 1), mikä ei ole ihan tavanomaista koekalastusrekisterin aineistossa. Isompien kuhien (≥ 40 cm) yksikkösaaliissa ei näy laskevaa suuntausta vuosina 2012–2024 (kuva 2). Olosuhteet Pieksänjärvessä (lämpimät kesät ja rehevöityminen) ovat viime vuosina mahdollistaneet runsaiden vuosiluokkien muodostumisen. Kuhan poikastuotanto ja poikasten eloonjäänti on pituusjakaumien perusteella Pieksänjärvessä usein hyvä, joka johtaa siihen, että alamittaista kuhaa on ajoittain paljon. Vuosien 2024–2025 runsas keskikokoisen kuhan määrä näyttäisi johtuvan normaalista vuosiluokkavaihtelusta. Keskikokoisen kuhan suuri määrä ei välttämättä tarkoita sitä, että kuhan kasvu Pieksänjärvessä olisi hidastunut, eikä kasvun hidastumisesta näy merkkejä olemassa olevan aineiston perusteella.

Lausuntoa varten käytettiin koekalastusrekisteristä haettua vertailuaineistoa muista kuhajärvistä. Vertailtaessa 45 kuhajärven vuosien 2017–2021 aineistolla kuhan yksikkösaaliita, Pieksänjärven kuhan paino- ja lukumääräyksikkösaaliit olivat hieman keskitasoa korkeammat (kuva 3). Tämän perusteella Pieksänjärven kuhakanta ei ole erityisen tiheä. Vertailtaessa em. aineiston isojen yksilöiden yksikkösaaliita, 40 cm ja 50 cm kuhien yksikkösaalis Pieksänjärvellä oli reilusti keskimääräistä suurempi (kuva 4). Tämän perusteella Pieksänjärven kuhan kasvunopeus on vähintään keskitasoa. Jotta kuhan kasvunopeus ja sukukypsyyksiän vaikutus siihen varmuudella tiedettäisiin, tarvittaisiin Pieksänjärveltä kattava n. 200 kuhan aineisto sekä rysä-, että verkkopyynnillä kerättyä.

3.12.2025

Luonnonvarakeskus ei saatavilla olevan aineiston perusteella puolla alamitan pienentämistä Pieksänjärvellä. Alamittaisen kuhan määrä tulee todennäköisesti luonnollisesti jossain vaiheessa vähenemään, mikäli jonain vuosina muodostuu heikompia vuosiluokkia. Voimakas kuhakanta myös käyttää särkikaloja paljon ravinnokseen, varsinkin, kun järvessä ei ole kuoretta tai isoa muikkukantaa. Hoitokalastusten tavoitteena on yleensä vähentää särkikalojen määrää ja lisätä petokalojen osuutta kalayhteisössä. Pieksänjärvessä tilanne on muuttunut tähän suuntaan. Isokokoinen lahna tosin on kuhan saalistukselta turvassa, ja niiden pyyntiä on suositeltavaa jatkaa. Ahvenen lisääntyminen näyttää onnistuvan Pieksänjärvessä hyvin, joten ahventa järvessä riittää kuhan saalistuksesta huolimatta. Kuhan ahveneen kohdistama saalistus harventaa ahvenkantaa, ja edesauttaa ahvenen kasvunopeutta ja lisää siten isokokoisten vapaa-ajankalastukselle tärkeiden yksilöiden määrää. Jos kuitenkin kuhan alamitan lasku päätetään tehdä, on huolehdittava, että kalastus ei kohdistu nopeakasvuisiin yksilöihin, vaan kuhakannan harventaminen tapahtuu suhteellisen kokovalikoimattomilla pyydyksillä, kuten nuotalla ja rysillä (mahdollisesti vapavälinein), ei solmuväliltään pienillä verkoilla, jotka tehokkaasti poistavat nopeakasvuisia yksilöitä.

3 Lausunnon tiivistelmä

Pieksänjärven kuhalle haetaan poikkeavaa, 34 cm pyyntimittaa vuosille 2026–2028. Perusteluina on käytetty oletettua ylitieheää kuhakantaa, alhaista sukukypsymiskokoa, hoitokalastuksen hankaloitumista sekä elintilan vapauttamista muille lajeille. Pieksänjärvellä ei ole tehty kuhan kasvututkimusta eikä sukukypsyyskoon ja -iän selvitystä, jotka olisivat ehdottoman tarpeen luotettavan tilannekuvan saamiseksi. Saatavilla olevan verkkokoekalastusaineiston perusteella Pieksänjärven kuhakanta ei ole muihin kuhajärviin verrattuna erityisen tiheä eikä hidaskasvuinen. Näin ollen Luonnonvarakeskus ei näe perusteltuna alamitan laskemista 34 cm:iin Pieksänjärvellä.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 03.12.2025 klo 13:43:32.

Lausunnon valmistelija(t):

Mikko Olin

Jari Raitaniemi, Tapio Keskinen, Timo Ruokonen

Liitteet:

Tiedoksi: